

Kommunstyrelsen
Ylva Wretås
Epost: ylva.wretas@vasteras.se

Arbetsmarknadsdepartementet

Yttrande Remiss - Ett ordnat mottagande - gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande SOU 2018:22

Arbetsmarknadsdepartementet har gett landets kommuner möjlighet att via remissyttrande ge synpunkter på SOU 2018:22, Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande.

Mottagandeutredningen har fått i uppdrag av regeringen att föreslå ett sammanhållet system för mottagande av asylsökande och nyanlända. Utredningen förordar ett huvudförslag i vilket staten, kommunerna och landstingen tar ett gemensamt ansvar för mottagandet. Utredningen redovisar även ett alternativt upplägg i vilket staten tar ansvar för mottagandet på egen hand.

Utredningen föreslår att asylsökande ska tas emot i statliga ankomstcenter där asylprocessen påbörjas. I centren är det obligatoriskt för alla asylsökande att bo och delta i verksamheten. I förslaget finns ambitionen att ge en snabb och effektiv start på den asylsökandes vistelse i Sverige vilket förväntas ge vinster för den enskilde likväl som för myndigheter.

I ankomstcentren ska det ske en snabb och rättssäker prövning. Asylsökande med högre sannolikhet att få stanna anvisas till en kommun inom fyra veckor. För dem får kommunerna ansvar att ordna boende och insatser under asyltiden. Efter uppehållstillstånd bor den nyanlända kvar i samma kommun. För den som erhållit ett avlägsnandebeslut ska det vara obligatoriskt att bo i ett avresecenter.

Samtliga kommuner ska dela på ansvaret att erbjuda vissa asylsökande boende och tidiga insatser efter den inledande vistelsen i ankomstcentren. Det förväntas ge goda förutsättningar för en aktiv och meningsfull väntan på beslut.

Bosättningslagens principer gäller därmed från start för många asylsökande.

Utredningen ser det centralt att mottagandet ger asylsökande förutsättningar för att förbereda sig för etablering i Sverige såväl som för återvändande till ett annat land. Passivitet och dåligt utnyttjad väntetid ska undvikas. Kommunerna föreslås få ansvar att ge samhällsinformation och språkundervisning till de asylsökande i kommunen.

Eget boende (EBO) begränsas enligt förslaget. En prövning av boendet ska ske för den asylsökande som önskar bo i EBO. Prövningen, som sker av Migrationsverket, ska säkerställa att boendet är socialt hållbart, t ex storlek på bostad och antal boende.

Utredningen föreslår ett nytt ersättningssystem mellan stat och kommun. Förslaget bygger nästan uteslutande på schablonersättningar som betalas ut utan ansökan. Kommunerna ska ersättas för sina nya uppgifter så som boende för asylsökande och tidiga insatser för asylsökande.

Genom utredningens förslag kan integrationen i lokalsamhället börja tidigare än idag vilket Västerås stad bedömer kommer gynna förutsättningarna för etablering. Idag är det en lång tid under väntan på asyl och bosättning. Utredningens förslag om en jämnare fördelning av mottagandet inom Sverige kan även den bidra till en bättre etablering. Utredningens förslag om en social prövning för EBO har fördelar genom att den kan avlasta redan socialt utsatta bostadsområden.

Mottagandeutredningen föreslår endast mindre förändringar i mottagandet av ensamkommande barn och unga. Det motiveras med att det har gjorts relativt omfattande förändringar av mottagandet av ensamkommande barn under det senaste decenniet. Ett förslag som finns är att Migrationsverket ska kunna göra en s.k. ankomstavisning till kommun vilket syftar till att fördela ansvaret för det initiala mottagandet mellan kommuner.

Västerås stad är mycket positiv till att ett nytt och förenklat ersättningssystem föreslås. Idag läggs mycket tid vid kommunen på att skicka in ansökningar om små belopp. Det är också mycket långa väntetider för kommunen att få den ersättning som söks. I en mer schabloniserad ersättningsform skulle handläggningen förenklas väsentligt samtidigt som det skulle kunna ge kommunerna utbetalningar av ersättningar tidigare än idag. I sammanhanget är det också viktigt att de kommuner i vilka ankomstcenter etableras ersätts för eventuella kostnader som kan medfölja, t ex utredningar av barn som far illa etc.

Västerås stad noterar att två förslag har direkt koppling till kommunens ansvarsområde gällande förskola och skola. Det första gäller ett för kommunerna nytt ansvarsområde för verksamhet för barn på ankomstcenter. Det andra en ny modell för att kompensera för asylsökande barn med plats i förskola och skola. Eftersom båda de alternativa förslagen innebär att kommunens ansvar för skolfrågor är oförändrat, rangordnas inte de två alternativen. I övrigt bedöms förslagen inte nämnvärt skilja sig från dagens ansvar gällande förskola för nyanlända.

Västerås stad delar utredningens syn att ett barnperspektiv talar för att det vid ankomstcentren bör erbjudas verksamhet som tillgodoser barnets behov av en strukturerad vardag och som förbereder barnet för fortsatt skolgång inom det svenska skolväsendet. Västerås stad stödjer utredningens förslag att ge Skolverket i uppdrag att tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting ta fram riktlinjer för hur verksamheten i ankomstcentret bör organiseras.

I utredningens konsekvensbeskrivning skissas på en kompensationsmodell för ovanstående nya kommunala åtagande som innebär en fast schablonersättning per år. Modellen bygger på antagande om att 30 % av ankomstcentrets platser i snitt skulle omfatta barn och att nivån på årsschablonersättningen skulle motsvara kostnaden för en årsplats på fritidshem. Det skulle innebära en schablon på 9 400 kr per ankomstcenterboende och år, en summa som förefaller låg med tanke på de

särskilda krav på kompetens som asylsökande barn kräver. Vidare anser Västerås stad att krontalsnivåerna i dagens ersättning behöver höjas eftersom kommunen idag inte får full ersättning för sina kostnader. En synpunkt från Västerås stad är att riktlinjer som tydliggör innehållet bör tas fram innan en ersättningsmodell beslutas.

Den andra förändringen gäller förslag att ersättningen för asylsökande barn i förskola och skola ska betalas ut utan ansökan. Västerås stad delar den analys som görs i utredningen avseende all administration som följer av dagens mycket detaljerade tillkrånglade system.

Västerås stad är ändå tveksam till det mycket stora steget från dagens minutiösa individansökningar till en schablonmodell som baseras på osäkra data på riksnivå. En schablonmodell riskerar medföra incitament som sammantaget disharmonerar med utredningens uttalade ambitioner avseende etableringsfrämjande insatser. Det vill säga föräldrar som deltar i etableringsfrämjande insatser behöver barnomsorg samtidigt som förslaget avser kompensera för en tidigare bedömd nivå på förskoleplatser.

Västerås stad föreslår att compensationen fortsatt utgår per barn men utifrån en modern administration.

Vidare anser Västerås stad att kraven på kommunens aktiviteter bör förtydligas innan ersättningsnivån förhandlas.

Västerås stad ser också positivt på möjligheten att, utöver schablonersättningen, erhålla extra ersättning för barn och elever med särskilda behov.

Västerås stad ser inget problem med att erbjuda utbildning i svenska för asylsökande. Rådande lagstiftning gör det dock problematiskt att utfärda betyg med korrekt identitet för asylsökande.

Västerås stad ser positivt på utredningens förslag att asylsökande så tidigt som möjligt ska erbjudas introduktion till arbetsmarknaden samt aktiviteter som motverkar passivitet. I beskrivningen av ersättning till kommunerna, under 1.27 § 10, för initiala kostnader, framgår dock inte tydligt att statlig ersättning utgår för dessa insatser.

Bedömningen är att arbetet med arbetsmarknadsintroduktion för personer utan svensk kunskaper är så pass omfattande att det tydligt bör framgå att ersättning utgår. Punkten ”7. andra insatser för att underlätta etablering i samhället” bedöms vara avsedd för ”övriga omkostnader”. Enligt utredningens förslag ska kommunerna först informera och förbereda och Arbetsförmedlingen sedan ta över etableringsprocessen när uppehållstillstånd beviljats. Utredningen påpekar att ett problem idag är att flera aktörer agerar inom samma process. Ett alternativ som Västerås stad kan se är att Arbetsförmedlingen, som redan under asyltiden upprättar kontakt med och kartlägger asylsökande, genomför information om svenskt arbetsliv på så sätt minskar antalet aktörer som är inblandade i etableringen på arbetsmarknaden.

